

Konzervativní politik Eduard Taaffe (1833 - 1895)

Pavel Koblasa

V roce 2003 uplynulo 170 let od narození významného a zajímavého politika habsburské monarchie, rakouského ministerského předsedy Eduarda Taaffeho. Pro nás jako obyvatele českých zemí je pozoruhodná jeho osobnost i proto, že žil v Čechách a často byl mnohými německými, nacionalisticky orientovanými politiky obviňován z příliš pročeských postojů. To byla velmi zjednodušená a nepřesná tvrzení. Taaffe byl především rakouský vlastenec v nadnárodním slova smyslu, navíc irského původu.

Rodina Taaffe je doložena již ve 13. století za vlády anglického krále Edwarda I. V roce 1287 zemřel sir Richard Taaffe, o rok později sir Nicholas Taaffe de Ballybragan („villa Bragani in Comitatu Urielis in Hibernia Armiger“). Jeden z nejstarších rodů na britských ostrovech byl podle některých genealogů normanského původu, podle jiných přišli Taaffové do Irska z Walesu.

Do střední Evropy se dostala Lawrencova linie (sir Lawrence zmiňován roku 1471) v 17. století, kdy působil na vídeňském dvoře Theobald Taaffe (+1677) v hodnosti polního maršálka. Předtím byl ve službách lotrinského vévody. V roce 1676 získali Taaffové český inkolát, roku 1758 moravský inkolát. Brzy se spřiznili s různými českými rody, například se Schliky, Chotky, Pachty a zastávali vysoké hodnosti ve státní službě. Od Pöttingu koupili v roce 1769 panství Nałzovy (Ellischau)

v Klatovském kraji, na pomezí západních a jižních Čech. Císařský generálmajor

a šestý vikomt Nikolaus Taaffe (1677-1769), narozený ještě na hradě O'Creane

v hrabství Sligo, v irské provincii Connaught, se proslavil, když v roce 1763

při hladomoru ve Slezsku podpořil z vlastních prostředků masivní rozšíření brambor na evropském kontinentu.

Zámek v Nałzovech (Ellischau), foto Daniel Kovář 2002

Eduard hrabě Taaffe se narodil 24. února 1833 ve Vídni jako nejmladší dítě Ludwiga hraběte Taaffeho (1791-1855), prezidenta nejvyššího soudního dvora, a jeho ženy Amalie rozené kněžny Bretzenheimové (1802-1874). Malý Edi byl vychováván

v nadnárodním, prohabsburském duchu a brzy se stal společníkem budoucího rakouského císaře Františka Josefa I. Vystudoval právo na vídeňské univerzitě, poté vstoupil do státní služby při okresním hejtmánství ve Wiener Neustadt v Dolních Rakousích. Od roku 1851 pracoval v Uhrách, od roku 1861 zastával postupně vládní funkce v Čechách, Solnohradsku, Horních Rakousích a Tyrolích. Zasedal i na českém sněmu, ale schůzí se účastnil zřídkakdy. V letech 1867-1868 byl náměstkem ministerského předsedy, v letech 1867, 1870-1871, 1879, 1879-1893 ministrem vnitra a roku 1867 ministrem kultu a vyučování. V letech 1868-1870 poprvé zasedl do křesla předlitavského ministerského předsedy.

Po pádu Auerspergova liberálního kabinetu se stal 13. srpna 1879 na rekordních čtrnáct let rakouským ministerským předsedou podruhé. Hned při nástupu do úřadu si vytkl za cíl vytvořit vládu „dorozumění a smíření rozvaděných živlů“. Rakouská vláda sestávala tehdy z těchto resortů: ministerstva vnitra, financí, kultu a vyučování, spravedlnosti, obchodu, zemědělství, zeměbrany. Taaffemu se hned na úvod podařilo přimět českou reprezentaci k návratu na říšskou radu i k podpoře vlády, která se stala závislou na tzv. „železném kruhu pravice“ sestávajícím z českých, německých a polských poslanců konzervativní orientace. Za předsednictví Eduarda Taaffeho nastalo nejstabilnější vládní období v dějinách předlitavské části Rakouskouherské říše. Za Taaffeho éry se podařilo omezit délku pracovní doby, zakázat dětskou práci, zavést nemocniční a úrazové pojištění, přijmout některá jazyková nařízení zrovnoprávňující češtinu s němčinou apod. Taaffe, ač konzervativní politik, se ukázal jako obratný taktik a tolerantní pragmatik, který nebyl v zajetí žádných předsudků, ani žádných moderních nacionálních a sociálních teorií. Historik a spisovatel Franz Herre charakterizuje Taaffeho následovně: „Sídlil v budově ministerstva vnitra, které předtím řídil. Tam, v ložnici, mezi devátou a desátou hodinou přijímal své úředníky, oblečený do pohodlných flanelových kalhot a červené garibaldiiovské košile. Zabýval se přitom ranní toaletou, barvil si vlasy a vousy načerno a zejména se snažil zamaskovat nápadnou červeň svého nosu množstvím mastného líčidla. S poslanci rozmlouval na chodbách parlamentu, chodil s nimi sem a tam v kolegiálním závěsu a lichočil jim. Úřední spisy vyřizoval nejraději večer v malé kanceláři svého služebního bytu ve společnosti mopslíka a většinou se zajímal jen o poslední stránku spisu, na kterou přepisoval své ET (Expeditur Taaffe) ... Byl velmi pohodlný, ležerní až k neformálnosti, bezstarostný, lehkomyšlný, lehkovážný. Vstával pozdě, psacímu stolu a úředním spisům se vyhýbal, na uniformy si vůbec nepotrpěl“.

Pád Taaffeho kabinetu předznamenalo předchozí posílení liberálů a nacionalistů v rakouském parlamentu. Ministerský předseda Taaffe odstoupil dne 11. listopadu 1893, když drtivá většina poslanců v parlamentu odmítla jeho radikální volební

reformu. Císař pak musel demisi pod tlakem okolností s těžkým srdcem přijmout. Poté se hrabě stáhl do ústraní a zanedlouho, 29. listopadu 1895, zemřel ve svých oblíbených Nalžovech. Část jeho korespondence vydával jeho syn Heinrich pod názvem *Aus dem politischen Nachlass des Grafen Taaffe* v časopise *Politik* mezi léty 1904-1905.

Ještě několik vět k rodinným poměrům ministerského předsedy Eduarda Taaffeho. Dne 15. února 1860 uzavřel sňatek s Irmou hraběnkou Csáky von Keresztszegh und Adorján (*6. I. 1838), čímž se stal zároveň spolujednatel statků Vilmány a Fony nacházejících se v župě AbaújTorna. Z manželství vzešly děti Marie (*1866), Louise (*1868), Helene (*1870), Heinrich (*1872)

a Clementine (*1875). Eduardův úplný titul zněl *Pair of Ireland, 10. Lord Viscount Taaffe of Corren, Baron of Ballymote*, během své politické kariéry získal četné domácí a zahraniční řády včetně řádu Zlatého rouna a řádu svatého Štěpána. V Českém království mu patřila panství Nalžovy o výměře 1.964 ha se statkem Kolinec o rozloze 742 ha. Panství především proslulo největšími závody

na výrobu sýra v rámci Rakousko-Uherska. Zde se také nachází rodinná hrobka, a sice nedaleko Hradešic, v kapli sv. Antonína.

Na nejvyšším bodě lesa Prašivice si hrabata Taaffové vybuodovala umělou zříceninu připomínající hrad Ballymote, původní rodové sídlo v Irsku. Rodina se po smrti hraběte Eduarda zdržovala pravidelně v létě v Nalžovech, na zimu se stěhovala do Vídně,

na adresu Ebendorferstrasse 10. V roce 1906 se na nalžovském zámku konala porada o zavedení všeobecného hlasovacího práva v Předlitavsku.

Za Československé republiky připravila pozemková reforma JUDr. Jindřicha Taaffeho, tehdejšího majitele Nalžov, o polovinu výměry panství. Zámek navíc v roce 1929 vyhořel a s ním byla zničena i podstatná část zdejšího archivu. Nedochovaná rodinná část archivu navíc měla obsahovat důležité materiály týkající se sebevraždy korunního prince Rudolfa. Výsledky hospodaření Ing. Eduarda Taaffeho a jeho nájemců byly velmi slabé, majitele provázely stále exekuční výměry, od roku 1934 dohlížel na chod panství vnucený správce. Nakonec musel hrabě Taaffe roku 1937 vše prodat Františku a Karlovi Müllerovým a odstěhoval se ze země.

Nalžovy.

Ellischau.

Ob. 584, C. 579, N. 2.

Nalžovy (Ellischau) 517, Č. 512, N. 2 - **Zahrádka** (Zahradka) 67, Č. 67.

Pošta, telegraf, fara, škola: Stříbrné Hory - stanice Horažďovice (13 km) - zdrav. obv. Plánice.

Přirážky: obecní neud., školní 16%. - Jiné dávky: pivní. - Jméno obce: pole, lesy, chudobinec. - Dluhy: 600 K.

Obecní zastupitelstvo: Star. Melka Jos. - Radní: Slavík Ant. - Stupka Fr. - Výbor: Holík Kar. - Bejvl Hyn. (Zahr.) - Šlechta Matěj - Turek Kar. - Janda Vojt. - Kliment Kar. - Štech Jos. - Šetlík Jos. - Bošnic Matěj. - Ust. 18. července 1914.

Velkostatek: maj. JUDr. Jindř. hr. Taaffe - řed. Schier Ant. - důch. Knap J. - spr. Mareš Václ. - nadles. Štorch Jos. - Němec Jan, přír. - zám. kaplan P. Hais Jos. - Dvory: Nalžovy, Neprachov, Zamlekov, Sedlečko, Přebořice (ob. Nalžovy), Krutěnice, Čejkov, Tetražice. - Revíry: Čejkovy, Měhenice, Nalžovy, Krutěnice. - Prům. podniky: pivovar, lihovar, sýrárna.

Lihovar: maj. velkost., spr. Mareš Václ.

Pivovar: maj. velkost., náj. Jan Šebesta.

Sýrárna: *Graf Taaffe'sche Käseerei Ellischau, Hraběte Taaffe sýrárna v Nalžovech* (maj. Dr. Jindř. hr. Taaffe).

Hostinec: Stuchl Ant.

Klempíř: Knetl Jan.

Kolář: Knotek Ferd.

Kováři: Bošnic Fr. - Slavík Ant.

Krejčí: Buchta Eman.

Mlýn a pila: Holý Vend.

Obchod smíš. zb.: Hahn Seligm.

— uhlím: Jtlek Jos.

Obuvník: Kliment Václ.

Prodej lah. piva: Bejvl Fr. (Zahr.).

Sedlák: Housar Čeněk.

Truhlář: Janda Vojt.

Spolky: Sbor dobrov. has. - Hosp. sp. - Mist. odb. hosp. sdruž. čes. křesť. zeměd.

Chytilův adresář 1915 / polit. okr. Klatovy, soud. okr. Plánice, obec Nalžovy, s. 612

Literatura:

Herre, Franz: Císař František Josef I. Jeho život jeho doba. Praha 1998.

Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918. Praha 1996.

MerawigliaCrivelli, Rudolf Johann: Der böhmische Adel. J. Siebmachers grosses Wappenbuch IV/9. Nürnberg 1885.

Procházka, Johann: Topographisch-Statistischer Schematismus des Grossgrundbesitzes im Königreiche Böhmen. Prag 1891.

Státní archiv v Plzni. Průvodce po archivních fondech, IV. Praha 1975.

Wurzbach, Constant von: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, XLII. Wien 1881.